

MARŠRŪTS KIHNU REESURATAS (APĻVEIDA MARŠRŪTS)

Kihnu apļveida maršruts lieliski iepazīstina ar Ķīju (*Kihnu*) salas kultūras un dabas vērtībām – vai nu ar velosipēdu, vai kājām, vai pat glūzi nostāļģiskā veida – motociklā ar blakusvāģi. Ķīju salas kultūras darbinieku un tūrisma uzņēmumu kopīgi izstrādātais Ķīju salas apceļošanas maršruts piemērots, lai viesi varētu apskatīt UNESCO atzīto kultūras mantojumu, ainavas un jūras skatus. Mēs, Ķīju salas ļaudis, aicinām savus viesus šajā brāuciena iepazīt skaisto salu, kas ir mūsu mājas.

Ķīju salas kultūras telpa ir unikāla, tās izteikta īpatnība ir salas iedzīvotāju komunālais dzīvesveids, daudzveidīgā kultūra, valoda, kā arī daba.

Apļis ir liela mēra Ķīju salas kultūras iezīme. Tas simbolizē gan Ķīju salas tradicionālo apļveida kāzu deju, gan kuģa stūri, gan arī divriteņi (kā vispiemērotāko transportlīdzekli maršruta apbraukšanai), gan arī salai raksturīgo motociklu ar blakusvāģi. Arī maršrutu pašu, tā kā tas ir apļis, var uzvert kā riteņi (apļis => riteņis).

Ceļojums ir atklājumu pilns, visu apskates objektu aprakstus var atrast mājaslapā www.visitkihnu.ee

1. SUARU OSTA

Senos laikos Ķīļu salā nebija ostas. Cilvēkus un preces no kuģiem nogādāja krastā ar laivām un zirgiem. Ostu Suaru zemesragā par valsts naudu sāka celt tikai 1936. gadā. 1938. gada augustā osta tika nodota Ķīļu salas pašvaldībai. Bija ierīkots akmeņu mols un koka laipa, ostas ēkā tika ievilkts telefons, kā arī tika pieņemts darbā ostas bocmanis.

Kolhoza laikā ostu padziļināja un laipu pagarināja, lai varētu zvejot ar lielākiem traļiem. 20. gs. 80. gados ostu pārbūvēja tā, lai tajā varētu piestāt arī prāmji. Šobrīd satiksmi uz Ķīļu salu nodrošina prāmis *Kihnu Virve*. Ostā var piestāt kuģi ar maks. garumu 60 m un dziļumu līdz 3,5 m. Termināli salas viesiem ir pieejama duša, labierīcības un sauna. Ostā ir automātiskā degvielas uzpildes stacija, kas apkalpo arī jahtas, ir uzstādīta salas karte un informācijas kiosks, kur apmeklētāji var iegūt visu nepieciešamo informāciju.

2. TIRGUS UN SPĒĻU LAUKUMS

3. NORDI CEĻŠ

4. LOHU ROKDARBU VEIKALINŠ

5. GAURU BŪRI

Martā no dienvidu puses ierodas lielās gauras, un Ķīļu salas vīrieši tām izgatavo būrus. Tos piestiprina pie koku stumbriem, kur tie gaida ligzdošanas laiku. Gauras ir jūras piekrastes ūdensputni, kas taisa ligzdas koku dobumos, taču atzīst arī cilvēku veidotos mājokļus. Maijā sākumā ligzdā tiek iedētas ap 10 iegarenas krēmkrāsas olas. Dažkārt gadās tā, ka vairākas mātītes sadēj olas vienā būrī, un tādējādi to kļūst pārāk daudz, lai visas izperētu – tad būra izgatavotājam ir tiesības daļu olu paņemt sev maltītei. Pavasarī Ķīļu laudīm ierasts bieži gatavot ēdienus no gauru olām.

6. VECAIS UGUNSDZĒSĒJU DEPO

Blakus *Kaevandu* sētai atrodas vecais ugunsdzēsēju depo, kas ir celts 20. gs. 60. gados sabiedriskā kārtā – pēc tam, kad salai piešķīra pirmo ugunsdzēsēju automobili ZIS-5. No tā brīža līdz pat gadsimtu mijai ugunsdzēsēju depo vadīja Jāns Joala no *Kaevandu* mājām. Depo tika izmantots arī kā Ķīļu salas skolēnu mācību bāze – tā laika avīzē varam izlasīt: „Teorētiskās zināšanas skolu jaunatne iegūst skolā pie klases audzinātāja, taču praktiskās prasmes – ugunsdzēsēju depo.” Pēc neatkarības atjaunošanas ēkai izveidoja piebūvi, kur novietot salas otro ugunsdzēsēju auto. 2009. gadā glābšanas komanda pārcēlās uz izremontētajām tehnocentra telpām. Ago Laosa vadītajai Ķīļu salas komandai vidēji ir 12 izbraukumu gadā. Glābēji strādā nepilnu slodzi, turklāt dežurē mājās.

7. JENNA AKMENS

Piemiņas akmens Jennam jeb leģendārajam kapteinim Ennam Ūetoam novietots viņa dzimšanas un mājas vietā. Kihnu Jenns, īstajā vārdā Enns Ūetoa (1848–1913), bija slavens kuģa kapteinis, kas vadīja jūras braucienus bez

kompasa un sekstanta. Pārsvārā viņš brauca ar veciem kuģiem, ar kuriem citi kapteiņi kuģot neuzdrošinājās. Slavenais kapteinis gāja bojā 1913. gadā rudens vētrā ar kuģi „Rock City” Dānijas braucienā. Vēlāk Jenna mirstīgās atliekas atveda uz dzimto salu un apglabāja Ķīļu salas kapsētā.

8. BĀKA

Ķīļu bāka atrodas salas tālākajā dienvidu punktā uz Pitkenes (*Pitkänä*) zemesraga. Bākas sastāvdaļas tika atvestas 1864. gadā no Anglijas, un tad šeit uz vietas tā tika samontēta kopā. Bāka ir balta, konusa formas, aprikota ar prožektoru telpu un balkonu. Bākas augstums no jūras līmeņa ir 29 m, no zemes virsmas – 28 m. Ķīļu salas bāka ir reģistrēta Jūras ceļu Administrācijā kā navigācijas zīme 840, kas darbojas visu gadu. Sākot no 2013. gada bāka atkal ir atvērta apmeklētājiem, un tie var vērot brīnišķīgos skatus.

9. VISTU KŪTS

Pēc ēkas apkalpojošā personāla atļaušanas tā kļuva par militārās vienības mājvietu, bet vēlāk – par vistu kūti. Ķīļu salas kolhozs „Nōukogude Partisan” (Padomju partizāns) ieguva papildu ienākumus, pārdodot olas. Nereti vīri satikās pie vistu kūts, un vārītas olas bija viņu iecienītā uzkoda pie stiprākiem dzērieniem.

10. METSAMAA TRADICIONĀLĀ SĒTA

11. LILLES KALNS

Šī ir Ķīļu salas spēkavīra Lilles Lilli dzimtā vieta. Ļoti stiprais un bagātais vīrs uzdrošinājās stāties pretī muižnieku patvaļai un vardarbībai pret vienkāršo tautu. Noslēpumainais, no tālienes atceļojušais vīrs joprojām dažiem izredzētajiem naktī parādās kā gaišs tēls uz tumšā Lilles kalna ceļa. Ejot tumsā pa šo ceļu, vairāki Ķīļu salas cilvēki ir nokļuvuši uz tā sauktā bezgalīgā ceļa, no kura var tikt nost, tikai griežoties atpakaļ.

12. VECĀ TAUTAS NAMA LAUKUMS

Blakus vecajam tautas namam 1965. gadā ierīkoja sporta laukumu un brīv dabas estrādi, kur notika Ķīļi–Roņu salas spēles — sacensības starp divām kaimiņu salām, kā arī pašdarbības kolektīvu priekšnesumi. Arī šodien šī vieta tiek izmantota sportam: šeit ir tenisa korts un futbola laukums, šeit notiek gan sacensības, gan arī relaksējošs veselības sports. Jaukākie gada svētki Jāņi arī tiek svinēti vecā tautas nama laukumā ap lielo ugunsgrāvu.

13. VECAIS TAUTAS NAMS

14. TAUTAS NAMS

15. BAZNĪCA

Luterānisms Ķīļu salā ienāca zviedru laikā, 17. gadsimtā. 1624. gadā salas centrā uzcēla koka baznīcu. 1784. gadā tās vietā uzcēla pašreizējo akmens baznīcu. 19. gs. 40. gados Ķīļu salas iedzīvotāji pārgāja pareizticībā. Šobrīd salas iedzīvotāji pieder Sv. Nikolasa apus-

tuļu pareizticīgo draudzei. Baznīcas koris dzied gan kristībās, gan kāzās, gan baznīcas svētkos, gan arī bērēs. Arī sarežģītajos 20. gadsimta notikumos baznīca joprojām saglabāja savu īpašo vietu salas dzīvē.

16. MUZEJS

17. SUARENINE (SUARŌ NINĀ)

Suarenine ir vēsturiskais salas rietumu piekrastes nosaukums. Tā bija lielākā — Lina — ciema vīru reņģu zvejas laivu pietauvošanās vieta. Šeit bija ļoti parocīgi izņemt ārējos reņģes no tīkliem, kā arī žāvēt un labot tīklus. Tagad uz Suarenine iet skatīties saulrietu. Starp kadiķiem ir ierīkota ugunsgrāva vieta, laukums bumbu spēlēm un svētku svinēšanai Lina ciema kempinga viesiem.

18. LIIVA-AA (SMILŠU DĀRZA) AKMENS

Ķīļu salas pludmale ir ļoti akmeņaina, tomēr lielo laukakmeņu šeit ir maz. Lina ciemā, priežu mežā esošais *Liiva-aa* laukakmens ir lielākais salas akmens. Šī ar dabas liegumu aizsargātā akmens blūka apkārtmērs ir 9,78 m un augstums 2,44 m. Leģenda vēsta, ka zem šī akmens dzīvo pazemes gariņi — to balsis varot dzirdēt cauri akmenim. Vēl ir zināms, ka mulgu raganas naktīs nākušas uz akmens žāvēties.

19. MUIŽAS LIEPAS

17. gadsimtā izveidoto kroņa muižu likvidēja 1887. gadā. Muižas galveno ēku nojauca un no tās palīkiem 1892. gadā salas vidū uzcēla skolu. Kalpu māja stāvēja līdz pat padomju laikam, bet apaļās tulpju un narcīšu puķu dobes vēl ilgāk. Šobrīd par bijušo muižu liecina vairs tikai vecās liepas. Netālu esošā klēts arī ir bijusi muižas īpašums, un šodien tā tiek apdzīvota.

20. VESELĪBAS CENTRS

21. ĶĪĻU SALAS VEIKALS

22. KURASE VEIKALS un JŪRAS VEIKALINŠ

23. KAPSĒTA

Ķīļu salas kapsētai apkārt ierīkots akmeņu žogs. Kapi ierīkoti rietumu–austrumu virzienā zem augstajām priedēm tīrās, gaišās smiltis. Kapu vietas pārsvārā iezīmētas ar krustiņiem līdz šodienai nav saglabājušies. Saglabājušies kaltie čuguna krusti, kapakmeņi un plāksnes. Zināma savdabība ir kapu apzīmēšana ar ģimenes zīmēm. Ir daudz betona kapu un mākslīgo ziedu. Kapsētas īpašā vērtība ir tā, ka tā nav pārveidota, kā arī nav veikti virsapbedījumi.

24. KIHNU JENNA KAPS

25. SIGATSUARU OSTA

26. LIDLAKS

Pirmā lidmašīna Ķīļu salā nolaidās 1953. gadā, izraisot lielu satraukumu iedzīvotājos. Vispirms lidlauku izbūvēja salas rietumu krastā — Lina ciemā, bet 1968. gadā to pārcēla uz Sēres ciemu salas ziemeļdaļā. Šobrīd ir divi skrejceļi: viens ir neap-

gaismots ar zāles segumu, otrs, kas stiepjas dienvidrietumu–ziemeļaustrumu virzienā, ir klāts ar perforēto segumu. Abiem skrejceļiem ir sliekšņa, gala un malu apzīmējumi. Kopš 2016. gada aprīļa regulāri lidojumi uz Ķīļu vairs nenotiek, tikai īpašos gadījumos, ja vajadzīga palīdzība, tiek nosūtīts helikopters. Vasarās Ķīļu salas lidlaukā tiek organizēta izpletņlēkšana.

27. TĪKLU DARBNĪCA

Tīklu darbnīcā gatavoja jaunus un laboja vecos zvejas tīklus. 6–7 sievietes ar saivu darināja dažāda veida tīklus, murdus, traļus u. c. Bojātos tīklus uz Kihnu sūtīja no visām kolhoza „Pārnu Kaluri” (Pērnavas zvejnieks) malām. Pēc kolhoza likvidēšanas vēl neilgu brīdi darbojās uzņēmums, kas gatavoja murdus.

28. KŪPINĀŠANAS CEHS

Ķīļu salā zveja kopš seniem laikiem bijusi galvenais iztikas avots. Kolhoza laikā talkā nāca mehanizācija, un tīkli arī kļuva izturīgāki. Papildus ierastajiem zvejas rīkiem sāka izmantot arī traļus, un nozveja jūtami palielinājās. Lai palielinātu zivju vērtību, kā arī radītu darbavietas sievietēm, 20. gs. 60. gadu beigās tika izveidots kūpināšanas cehs. Zvejnieku kolhozs „Pārnu Kaluri” kūpināšanas cehā sālija, kūpināja un iepakoja galvenokārt reņģes, taču arī lielākas zivis, piemēram, mencas un skumbrijas. Paši taisīja arī kastes zivju iepakojšanai. Bērni no papes locīja kārbīņas reņģēm. Visi produkti pārsvārā tika pārdoti uz Krieviju.

29. NJAPUTŪE PUED

30 VECĀ SPĒKSTACIJA un ĶĪĻU SALAS JŪRAS BIEDRĪBA Pirmie sagatavošanās darbi salas elektrifikācijai tika sākti 1954. gadā. Tā bija auksta ziema – pa vairāk nekā 70 cm biezu ledus ceļu viena pēc otras brauca smagās automašīnas, pievedamas spēkstacijai paredzētos pamatakmeņus. Elektrība sasniedza Ķīļu salas mājokļus 1957. gada nogalē. Strāva gan tolaik netika padota laikā no pusnakts līdz pulksten sešiem. Degvielai nepieciešamo naftu parasti piegādāja ar kuģiem. Dažkārt to piegādāja ar lidmašīnām, kas pārveda arī cilvēkus.

31. ZVEJAS OSTA

Suaru osta ir sadalīta trīs daļās: valsts, pašvaldības un zvejas ostas daļā. Vis-tālāk ziemeļos atrodas zvejas osta, kas pilna ar dažādām zvejas laivām. Pēc kolhoza likvidēšanas zvejnieki privatizēja šo ostas daļu. Pavasaros zvejas ostā notiek īpaši dzīva kustība: tiek kārtotas laivas un tīkli, un jau iztālēm var saost darvas smaku. Šeit ir arī daudz motociklu, kas sagaida vīrus no jūras atpakaļ.

IZPĒTIET ARĪ CITAS TRADICIONĀLĀS KULTŪRAS DAĻAS IGAUNIJĀ UN LATVIJĀ.

Setomaa: visitsetomaa.ee
Suitu: suitunovads.lv
Līvu krasts: livones.net, visit.dundaga.lv